

Czesław Jaworski

Wokoł tajemnicy adwokackiej

Palestra 38/9-10(441-442), 62-65

1994

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

I. Pan Minister Sprawiedliwości Włodzimierz Cimoszewicz 28 lutego 1994 r. skierował do Sądu Najwyższego, na podstawie art. 16 ust. 2 w zw. z art. 13 pkt 3 ustawy z 20 września 1984 r. O Sądzie Najwyższym (DzU z 1994 r. Nr 13, poz. 48), wniosek o podjęcie w składzie siedmiu sędziów uchwały mającej na celu wyjaśnienie przepisów prawnych budzących wątpliwości w praktyce, a mianowicie art. 163 k.p.k. i art. 6 ustawy z 26 maja 1982 r. Prawo o adwokaturze (DzU Nr 16, poz. 124 z późn. zm.) przez wyjaśnienie: „Czy sąd lub prokurator mogą – na podstawie art. 163 k.p.k. – zwolnić adwokata od obowiązku zachowania tajemnicy, o której mowa w art. 6 ustawy z dnia 26 maja 1982 r. – Prawo o adwokaturze...”

II. Departament Prokuratury Ministerstwa Sprawiedliwości we wniosku podpisanym przez pana prokuratora Prokuratury Apelacyjnej Ryszarda A. Stefańskiego postulował udzielenie następującej odpowiedzi, na pytanie postawione przez Ministra Sprawiedliwości:

„Sąd lub prokurator może – na podstawie art. 163 k.p.k. – zwolnić adwokata od obowiązku zachowania tajemnicy zawodowej określonej w art. 6 ustawy z dnia 26 maja 1982 r. – Prawo o adwokaturze (DzU Nr 16, poz. 124 z późn. zm.), z wyjątkiem sytuacji przewidzianej w art. 161 pkt 1 k.p.k.; zwolnienie to może mieć miejsce wówczas, gdy ze względu na znaczenie okoliczności objętych tajemnicą dla procesu karnego nie jest możliwe ich nieujawnienie”.

III. Problem tajemnicy zawodowej adwokatów nabrał szczególnego znaczenia jesienią 1993 r., kiedy to dwóch adwokatów zostało wzywanych do Urzędu Ochrony Państwa oraz Prokuratury Wojewódzkiej w Warszawie, celem przesłuchania ich w charakterze świadków w sprawie, której udzielali pomocy prawnej.

Na tle tej sprawy Prezydium Naczelnej Rady Adwokackiej 27 października 1993 r. podjęło następującą uchwałę:

„Przepis art. 163 k.p.k. nie ma zastosowania do adwokatów z uwagi na treść art. 6 Prawa o adwokaturze określającego istotę wykonywania zawodu adwokata”.

Naczelna Rada Adwokacka uchwałą z 12 grudnia 1993 r. zajęła stanowisko „iż tajemnica adwokata jest tajemnicą bezwzględnie obowiązującą z mocy art. 6 Prawa o adwokaturze”.

O potrzebie ochrony tajemnicy zawodowej adwokata i środkach prawnych służących temu celowi mówiono w toku plenarnego posiedzenia NRA w dniach 16 i 17 kwietnia 1994 r. Naczelna Rada

Adwokacka upoważniła Prezydium do ustalenia składu delegacji, która reprezentować będzie NRA przed Sądem Najwyższym.

IV. Prezydium Naczelnej Rady Adwokackiej zwróciło się do Prezesa Izby Karnej Sądu Najwyższego z prośbą o powiadomienie NRA o terminie posiedzenia w celu przedstawienia stanowiska adwokatury. W odpowiedzi na pismo NRA Przewodniczący Wydziału I Sądu Najwyższego Sędzia SN J. Bratoszewski 12 maja 1994 r. przesłał na adres NRA pismo treści następującej:

„W związku z pismem Naczelnej Rady Adwokackiej z dnia 5 maja 1994 r. w załączeniu uprzejmie przedstawiam – na podstawie § 26 Regulaminu Sądu Najwyższego (DzU 34/91, poz. 133) – odpis wniosku ministra sprawiedliwości z prośbą o wyrażenie poglądu co do jego słuszności.

Jednocześnie z przykrością informuję, że zgodnie z § 28 ust. 1 tegoż Regulaminu w posiedzeniach, na których podejmowane są uchwały Sądu Najwyższego biorą udział jedynie osoby do tego uprawnione. Krąg tych osób wymieniony jest w art. 18 ustawy o Sądzie Najwyższym, a wśród nich nie jest niestety wymieniona Naczelna Rada Adwokacka lub jej przedstawiciele.

Nie chcąc jednak nadmiernie formalizować, a tym samym pozbawiać się możliwości wysłuchania poglądów przedstawionych także ustnie, w tak doniosłej kwestii, posiedzenie składu siedmiu sędziów zostanie tak zorganizowane, by pierwsza jego część miała charakter „konsultacyjny”, a dopiero druga część – „oficjalny”. Na tę pierwszą część posiedzenia, która rozpocznie się w dniu 16 czerwca 1994 r. o godz. 9 w sali 4025 uprzejmie zapraszam przedstawiciela Waszej Rady”.

V. a) W kwietniu br. prezes NRA adw. Maciej Bednarkiewicz zwrócił się do prezesów i dziekanów naczelnych rad adwokackich oraz największych izb adwokackich w Europie z prośbą o udzielenie wyjaśnień co do aktualnej i przewidywanej ochrony tajemnicy adwokackiej w ich państwach, a także w całej Wspólnocie Europejskiej oraz przekazał informację na temat przedstawionego Sądowi Najwyższemu pytania.

W ciągu maja i na początku lipca nadeszło kilkanaście odpowiedzi. Niezależnie od regulacji prawnych obowiązujących w danym państwie, z odpowiedzi tych przebija głębokie zaniepokojenie możliwością zwolnienia adwokata-pełnomocnika, adwokata-doradcy z tajemnicy zawodowej przez sąd lub prokuratora.

b) Rada Państw Wspólnoty Europejskiej (CCBE) zobowiązała się 30 kwietnia 1994 r. w Neapolu do działania na rzecz zharmonizowania swych deontologii zawodowych w celu ujednoczenia zasad mających zastosowanie do tajemnicy zawodowej adwokata i ubiegać się wszel-

kimi sposobami o przyjęcie i przestrzeganie tych zasad przez kraje członków Rady Europy.

Deontologia i przepisy państwowe powinny gwarantować następujące zasady:

„– tajemnica zawodowa osłania działalność adwokata jako takiego, a szczególnie jego działalność jako doradcy jak i obrońcy, (...)

– tajemnica zawodowa nie może w żadnym przypadku dotyczyć udziału adwokata w bezprawnej działalności, (...)

– poszanowanie tajemnicy zawodowej narzuca absolutną ochronę tajemnic powierzonych adwokatowi – przy okazji realizacji jego misji, (...)

– ta ochrona wyklucza wszelkie naruszanie tajemnicy wymienianej korespondencji, wykonanych badań i sprawozdań, oraz rozmów przez wszelkie systemy podsłuchu telefonicznego lub innego, lub też przez ograniczenie prawa do swobodnego kontaktowania się z zatrzymanym klientem, (...)

– tajemnica zawodowa zabrania adwokatowi zeznawania o faktach, o których powziął wiadomość i o zwierzeniach, które mu powierzono przy sposobności wykonywania jego misji obrońcy czy doradcy. Jest ona podstawą do sprzeciwienia się policyjnym władzom administracyjnym, skarbowym i sądowym, (...)

– obowiązek poszanowania tych zasad istnieje bez czasowego ograniczenia, nawet po ustaleniu kontaktów między adwokatem a jego klientem,

– Izby Adwokackie i Kolegia Adwokackie mają za zadanie czuwać nad przestrzeganiem tych zasad przez członków Izb Adwokackich i przez władze państwa, (...)

– ponieważ tak zdefiniowane zasady są istotne dla państwa prawa, każde pogwałcenie ich, niezależnie od tego, kto by to uczynił, powinno być surowo ukarane”.

c) Zgromadzenie Delegatów Okręgowej Izby Radców Prawnych w Warszawie podjęło następującą uchwałę:

„1) Radcy prawni zebrani w dniu 25 maja 1994 r. na Zgromadzeniu Delegatów Izby Radców Prawnych w Warszawie wyrażają poparcie dla stanowiska Adwokatury Polskiej, sformułowanego w uchwałach jej organów samorządowych, że tajemnica adwokacka należąca do istoty tego zawodu, statutowana przepisami art. 6 p.o.a., jest tajemnicą bezwzględnie obowiązującą i nie istnieje jakkolwiek możliwość zwolnienia adwokata od obowiązku jej zachowania.

2) W związku z dobiegającymi informacjami o próbach ograniczenia prawa i obowiązku adwokatów do zachowania tajemnicy zawodowej, Zgromadzenie Delegatów zdecydowanie sprzeciwia się ingerowaniu jakichkolwiek instytucji i organów w niezbywalne prawo do zachowania tajemnicy regulowanej prawem i uświęconej wielowieko-

wą tradycją polską i europejską uznając, że dotyczy to również w pełni i bez wyjątku działalności zawodowej radców prawnych”.

VI. Prezydium NRA upoważniło adw.adw. Czesława Jaworskiego, dr. Zdzisława Krzemińskiego, dr. Andrzeja Kubasa do reprezentowania Naczelnej Rady Adwokackiej w postępowaniu przed Sądem Najwyższym.

VII. Dnia 6 czerwca 1994 r. o godz. 9 prezes Izby Karnej Sądu Najwyższego prof. H. Murzynowski otworzył część „konsultacyjną” posiedzenia, w którym udział wzięli: Sędzia SN J. Bratoszewski, A. Deptuła, Z. Doda, A. Michalczyk, M. Sokołowski, E. Strużyna (pozostali członkowie składu Siedmiu), prokurator Prokuratury Apelacyjnej R. Stefański, prezes NRA M. Bednarkiewicz, przedstawiciele NRA adw.adw. Cz. Jaworski, Zdz. Krzemiński, A. Kubas.

Prof. H. Murzynowski podkreślił doniosłą rolę rozpatrywanego zagadnienia prawnego oraz istotny udział adwokatów i adwokatury w wymiarze sprawiedliwości i życiu społecznym.

Prof. Murzynowski z wielkim uznaniem skwitował postawę adwokatury polskiej w okresie stanu wojennego, pełne zaangażowanie w ochronę praw i wolności obywatelskich, codzienną żmudną i odpowiedzialną pracę setek, tysięcy adwokatów w różnego rodzaju postępowaniach sądowych.

Wiceprezes NRA adw. Cz. Jaworski podziękował za miłe słowa skierowane pod adresem adwokatury oraz za umożliwienie przedstawicielom Naczelnej Rady Adwokackiej wzięcia udziału w posiedzeniu, na którym ma zapaść jedna z ważniejszych decyzji dla adwokatury, jako grupy zawodowej oraz tej części społeczeństwa, która korzysta z pomocy prawnej świadczonej przez adwokatów.

Zapowiedział, że przedstawiciele Naczelnej Rady Adwokackiej zabiorą głos w następującej kolejności:

- jako pierwszy – adw. dr Zdzisław Krzemiński, aktywny uczestnik, świadek, dokumentalista historii adwokatury polskiej okresu powojennego, od około 40-tu lat piszący na temat zasad wykonywania zawodu adwokackiego, w tym także tajemnicy adwokackiej;
- jako drugi – adw. Czesław Jaworski;
- jako trzeci – adw. dr Andrzej Kubas, wybitny praktyk i teoretyk prawa.

W czasie wystąpień przedstawicieli NRA dochodziło do wymiany poglądów z poszczególnymi sędziami, a w szczególności sędzią-sprawozdawcą prof. Z. Dodą, oraz do udzielania odpowiedzi na formułowane pytania.

W tej części posiedzenie zakończyło się przed godz. 12. Punktualnie o godz. 14. Sąd Najwyższy ogłosił postanowienie, które obszernie uzasadnił sędzia SN prof. Z. Doda. Postanowienia sądu oprócz przedstawicieli NRA, wysłuchało kilkunastu adwokatów.

Następnego dnia przedstawiciel NRA otrzymał odpis postanowienia z bardzo szczegółowym uzasadnieniem.

Czesław Jaworski